

တိုင်းရင်းဆေးပညာကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းဆေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ
အကြံပေးအဖွဲ့ပထမအကြိမ် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးအခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့်မိန့်ခွန်းကောက်နုတ်ချက်

ရန်ကုန်မြို့

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂)ရက်

- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဒီအဖွဲ့ကြီးကိုဖွဲ့ရခြင်းရဲ့အဓိကရည်ရွယ်ချက်ကတော့ တိုင်းရင်းဆေးလောကကြီးကို အခုထက် ပိုမိုပီပြင်ထိရောက်အောင်မြင်စေရန် ရည်ရွယ်ပြီးဖွဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ တိုင်းရင်းဆေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘယ်လိုအခြေအနေရှိလဲမေးလျှင် ဖြေရတာတော်တော်ခက်ပါတယ်။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကိုမေးရင်လည်း အကုန်လုံးကို လိပ်ပတ်လည်အောင် မဖြေတတ်ပါဘူး။ ဒီအဖွဲ့က ဆွေးနွေးပြီးတော့ ဘာတွေလုပ်ဖို့လိုလဲ base line ကို ပြန်ပြီးကောက်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါမှသာလျှင် ရှေ့ကို road map ချတဲ့အခါမှာ base line situation ကိုသိမှသာ road map ချရမှာ အဖက်ဖက်က ထောင့်စုံကကြည့်ပြီးသုံးသပ်ရပါမယ်။
- ဒီအဖွဲ့ဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ဦးနှောက်ပေါ့ဗျာ။ ဒီအဖွဲ့ကြီးဟာ ဒါလုပ်ဆိုရင်လည်း ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားမှာပါ။ အကုန်လုံး (၁၀၀%)လုပ်မယ်လို့ပြောတာမဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့မှာရှိတဲ့ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊ ကုသ/ပက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်တွေနဲ့ အကုန်တိုင်ပင်ပါမယ်။ တိုင်းရင်းဆေးညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်နဲ့လည်းတိုင်ပင်ပါမယ်။ လုပ်လို့ရတာ/လုပ်သင့်တာ လုပ်ပါမယ်။ ချက်ချင်းလုပ်လို့ရတာကို ချက်ချင်းလုပ်ပါမယ်။ Phase wise, step wise နဲ့ သွားပါမယ်။ အကုန်လုံးတစ်ခါတည်းလုပ်ရင်လည်း ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း ကျွန်တော့်တို့နိုင်ငံမှာ ငွေအင်အား၊ လူအင်အားမရှိပါဘူး။ မရှိတဲ့အခါ ဘယ်ဟာ အရေးကြီးလဲ၊ ဆရာတို့ပေးတဲ့ recommendation တွေကို ကျွန်တော်က prioritize ပြန်လုပ်ရပါမယ်။ ဆရာတို့ကလည်း ကျွန်တော်တို့ကိုပေးရင် priority နဲ့ပေးရင်တော့ ပိုကောင်းပါတယ်။ ဘယ်ဟာတော့အရင်လုပ်မယ်၊ ဘယ်ဟာနဲ့ဘယ်ဟာတော့ အတူတူပေါင်းလုပ်လို့ရမယ်၊ ဒီအတိုင်း recommendation (1,2,3,4,5) မပေးဘဲနဲ့ အဲဒါကို လုပ်စေချင်ပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးကို ကျွန်တော်တဖြည်းဖြည်း ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲဆိုတာ စဉ်းစားရပါမယ်။ ကောက်ရိုးမီးလို လုပ်လို့မရပါဘူး။
- နောက်ထပ်အဓိကက ဘာလဲဆိုတော့ ထုတ်နေတဲ့တိုင်းရင်းဆေးတွေ safe and efficacious ဖြစ်ရပါမယ်။ အန္တရာယ်မရှိဘူး၊ ထိရောက်မှုရှိရမယ်ဆိုတာ အဲဒါဟာအဓိကပါပဲ။ နောက်ဆုံး product က တိုင်းရင်းဆေးပါပဲ။ ဘာလုပ်လုပ် နောက်ဆုံးထွက်ပေါ်လာတဲ့ product က safe and efficacious

အန္တရာယ်မရှိဘူး၊ side effect အနည်းဆုံးဖြစ်ရပါမယ်၊ ထိရောက်မှုရှိရပါမယ်။ တချို့ဆေးက ထိရောက်ပါတယ်။ Side effect များတဲ့ဆေးတွေ အများကြီးရှိပါတယ်၊ အနောက်တိုင်းဆေးတွေမှာ လည်းရှိပါတယ်။ အလွန်ထိရောက်တယ်၊ side effect မခံမရပ်နိုင်လောက်အောင်ဘဲ ဆိုးနေပါတယ်။ ဒါမျိုးလည်း မရပါဘူး။

- နောက်တစ်ခုက တိုင်းရင်းဆေးတိုးတက်ဖို့ဆိုရင် သုတေသနမပါဘဲမရပါဘူး။ နောက်နှစ် (၁၀၀)လုပ် ရင်တောင် မတိုးတက်ပါဘူး။ ဘာလို့ research လုပ်မလဲဆိုရင် documentary evidence နဲ့ပြရ မယ်။ ဥပမာ- ဆီးချိုကျတယ်ဆိုရင် ဘယ် dose နဲ့ ဘယ်နှစ်ကြိမ် တိုက်ရင်ကျလဲ၊ ဘယ်နှစ်နာရီခြား တိုက်ရလဲ၊ နောက်တိုက်တဲ့အခါမှာလည်း တိုင်းရင်းဆေးကို တိုက်လို့ရှိရင် သုတေသနလုပ်ရင် FDA က ဖြစ်ဖြစ်၊ ဆေးသုတေသနကဖြစ်ဖြစ် တိုင်းပေးရပါမယ်။ ဒီဆေးကိုထည့်ရင် ဘာ chemical ကို တက်အောင်လုပ်ထားလဲ။ တိုင်းလို့မရဘူးဆိုရင် output ကိုတိုင်းရမယ်၊ output က ဘာလဲ၊ blood sugar level ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း နောက်ပိုင်း blood sugar level အရမ်းကျပြီး၊ နောက်ပိုင်း အရမ်းပြန်တက်တဲ့ rebound တွေလည်းရှိပါတယ်၊ သေချာ study လုပ်ရပါမယ်။ ဒီလုပ်တဲ့ method တွေလည်း ကျွန်တော်တို့သုံးပါမယ်။ Case control တို့ randomized control trial လုပ်မယ်။ ဒီလိုလုပ်ပေမယ့်လည်း အနောက်တိုင်းမှာသုံးတဲ့ standard လောက် stringent တော့မဖြစ်ဘူး၊ နည်းနည်းလေးလျှော့ရပါမယ်။ ကမ္ဘာမှာလည်း လက်ခံပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးလုပ်တာ အနောက် တိုင်းစနစ်နဲ့သွားရင် ဘယ်လိုမှမဖြစ်ဘူး၊ နောက်ထပ် နှစ်(၅၀) (၆၀)လောက် ဖြစ်လာမှာပါ။ ဒီအချိန် မှာ အဲဒီလိုမလုပ်ရပါဘူး။
- နောက်တစ်ချက်က ဒီအဖွဲ့ဖွဲ့ခြင်းရည်ရွယ်ချက်က teaching အတွက် ဖြစ်ပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေး တက္ကသိုလ်မှာသင်နေတဲ့ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းတွေ သင်ပုံ၊ သင်နည်းစနစ်တွေက ဘယ်လိုရှိပါသလဲ၊ ဆရာတွေရဲ့ capacity နဲ့ capabilities ကကော ဘာရှိပါလဲ၊ သင်ထောက်ကူပစ္စည်းတွေကကော ဘာရှိသလဲ၊ ဘွဲ့ရပြီးရင် ဘာလုပ်မလဲ၊ ခန့်လား/မခန့်ဘူးလား၊ အပြင်ဆေးကုမ္ပဏီကခန့်ရင် ကောင်းတာပေါ့၊ လုပ်ပါရတယ်။ ဆိုလိုတာက ထွက်ပေါ်လာမယ့် bachelor of traditional medicine, bachelor ဖြစ်ဖြစ် master ဖြစ်ဖြစ် သူတို့ကတကယ့်ကို လက်မထောင်ပြီးထွက်လာစေ ချင်ပါတယ်။ အဲဒီမှာကျတော့ ဆရာတို့က ဘာတွေဦးစားပေးသင်ရမလဲ၊ ဦးစားပေးဘာသာတွေကို ဘယ်နှစ်နာရီလောက် သင်သင့်သလဲ။
- နောက်တစ်ချက်က တိုင်းရင်းဆေးမှာ ပြန် review လုပ်ရမှာက guideline နှင့် SOP ဘာတွေရှိလဲ၊ ဘယ်တုန်းကထုတ်ထားတာလဲ၊ update လုပ်ဖို့ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ အဖွဲ့ငယ်လေးတွေဖွဲ့ပေးရပါမယ်။

အခုတက်တဲ့အဖွဲ့က (၁၅)ယောက်ရှိသော်လည်း တချို့အစည်းအဝေးတွေမှာ လိုအပ်ရင်လိုအပ်သလို special invitee အနေနဲ့တက်ရင် specialist တွေဖိတ်လို့ရပါတယ်။ ဒီ subject မှာတော့ သူက အလွန်ကျွမ်းကျင်ပါတယ်။ သူ့ကိုဖိတ်လို့ရပါတယ်။ ဖိတ်ပြီးဆွေးနွေးပါ။ အဲဒါအလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ တကယ့်တကယ်ကတော့ တိုင်းရင်းဆေးကို အားထည့်ပြီးစလုပ်နေပါတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း ကျွန်တော်တို့က we want to be on the right track အရမ်းလုပ်ပြီးတော့ ဒီဟာကိုရအောင် ကျွန်တော်တို့သွားနေပါတယ်။ ဒီလိုဒီလိုတွေသွားလို့မရပါဘူး၊ ကွေ့ဝိုက်ပြီးသွားလို့မရပါဘူး။ တတ်နိုင်သမျှတည့်တည့်နဲ့ အချိန်တိုတိုနဲ့လိုရင်းထိရောက်အောင် သွားချင်ပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးမှာ we have to think differently ဆရာတို့ပိုသိပါတယ်။ ဘယ်လုပ်ရမလဲ၊ အဲဒါကို ကျွန်တော်လုပ်ချင်ပါတယ်။

- ကျွန်တော်တို့ တိုင်းရင်းဆေးမှာရှိတဲ့ ပညာရှင်တွေ ဘယ်လောက်ရှိလဲ၊ HRH ပေါ့ human resource က ဘယ်လိုအခြေအနေရှိပါလဲ၊ infrastructure မှာ ကော ဘယ်လိုရှိပါလဲ၊ လောလောဆယ် တိုင်းရင်းဆေးရဲ့ developmental status က ဘယ်လို အခြေအနေရောက်နေပြီလဲ၊ compare to India, compare to China, self comparison ပြန်လုပ်ရပါမယ်။ ဒီလိုအခြေအနေတွေကိုလည်း သိဖို့လိုပါတယ်။ ဒါမှသာ အောက်ကအရမ်းကျနေရင် အရမ်းအပေါ်တက်ရပါမယ်။ တစ်ဝက်လောက် ကျနေရင် သိပ်တက်စရာမလိုတော့ပါဘူး။ အဲဒါတွေ အကုန်လုံးကို ကြည့်ရမှာပါ။
- နောက်တစ်ချက်က နောက်ထပ်ဆက်ပြီး လုပ်တဲ့လုပ်ငန်းတွေမှာလည်း တိုင်းရင်းဆေး association နှင့် တိုင်းရင်းဆေးကော်မတီကလူတွေကိုလည်း ကျွန်တော်တို့ အများကြီးသုံးဖို့လိုပါတယ်။ ပညာရှင်တွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်ပြောတဲ့အတိုင်းပါပဲ တိုင်းရင်းဆေးများလုပ်ပုံ၊ လုပ်နည်းက western medicine နဲ့ လုံးဝမတူပါဘူး၊ modus operandi လုံးဝမတူပါဘူး၊ nature of work ကလည်းမတူပါဘူး၊ သုတေသနလုပ်တာကတော့ အတူတူပါပဲ။ ဒါပေမယ့်လည်း သုတေသနလျှော့ပေးရပါမယ်။ စဉ်းစားပုံစဉ်းစားနည်းက လုံးဝမတူပါဘူး၊ ဆရာတို့ရဲ့အကြံဉာဏ်တွေရလျှင် ကျွန်တော်တို့လုပ်နေတဲ့တိုင်းရင်းဆေးတွေကို alignment ပြန်လုပ်ရပါမယ်။ ပိုကောင်းအောင် ဒီဟာလုပ်ဖို့ အတွက်ကို ကျပ်(၁၀,၀၀၀)ကုန်တာကို ကျပ်(၅,၀၀၀) နဲ့မရနိုင်ဘူးလား၊ ဒီဟာကိုလုပ်ဖို့ (၃)နာရီဆိုရင် (၅)မိနစ်နဲ့ မရနိုင်ဘူးလား၊ ဒီလိုပုံစံတွေပေါ့၊ ဆရာတို့က ကျွန်တော်တို့ recommendation ပေးတဲ့အခါမှာ recommendation တစ်လိုင်းတည်း မဟုတ်ပါဘူး။ အဲဒီအောက်မှာ ဒါတွေဒါတွေရှိတာကို တစ်ခါပြောပေးပါ။ တစ်လိုင်းတည်းဆိုရင် လုပ်ရတာခက်နေပါမယ်။ Recommendation တစ်ခုမှာ ထပ်ပြီးရှင်းပေးပါ။ Recommendation တစ်ခုရဲ့ရည်ရွယ်ချက်၊ ဒါဘာကြောင့်လုပ်သလဲ၊

ဒါလုပ်ဖို့အတွက် ဒါတွေလုပ်ရပါမယ်။ ဒါလုပ်လို့ရှိရင် ဘာတွေအကျိုးရှိမယ်။ အဲလိုစဉ်းစားပေးစေချင်ပါတယ်။ ဒီအတိုင်း recommendation ဆိုရင် လုပ်ရခက်ပါတယ်။

- နောက်တစ်ချက်က ထွက်လာတဲ့ guideline နှင့် SOP ကို ဆရာတို့မှာရှိတာတွေ တိုင်းရင်းဆေးအဖွဲ့ကို ပို့ပေးလိုက်ပါ။ ဘာတွေမှန်လဲ/မှားလဲ update လုပ်ပြီး ကျွန်တော်တို့ပို့ပေးပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ တိုင်းရင်းဆေးစက်ရုံ (၂)ရုံရှိပါတယ် (ရန်ကုန်၊ မန္တလေး)။ မန္တလေးက အသစ်ဆောက်နေတာ ပြီးခါနီးနေပါပြီ။ ဒီစက်ရုံကြီးတွေကို လေ့လာချင်ပါတယ်။ ဒီစက်ရုံကိုလေ့လာဖို့အတွက် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖွဲ့ပါမယ်။ စက်ရုံရဲ့ performance, function ထုတ်တာ အကုန်လုံးကို အသေးစိတ် detail သုံးသပ်ပါမယ်။ ဘယ်လိုသုံးမလဲ၊ ဘယ်လို equipment တွေကိုဝယ်သလဲ၊ ဘယ်လို equipment တွေက ဟုတ်လား/မဟုတ်လား၊ ingredients က ဘယ်လိုဝယ်သလဲ အကုန်လေ့လာပါမယ်။ ဒီစက်ရုံက ထွက်လာတဲ့ product တွေ နိုင်ငံခြား Roche ကုမ္ပဏီကထွက်လာတဲ့ product လိုဟာမျိုးဖြစ်အောင်လုပ်ရပါမယ်။ ဒီစက်ရုံကြီးကိုလုပ်ဖို့လည်း အကြံဉာဏ်ပေးပါ။ ဒီစက်ရုံကြီးကိုလေ့လာမယ်ဆိုရင် အဖွဲ့တွေဖွဲ့ရပါမယ်။
- ဒီအဖွဲ့မှာ ဆရာတို့ဆီက အဖွဲ့ပါပါမယ်၊ ကျွန်တော်တို့ဆီက အဖွဲ့ပါပါမယ်။ အဲဒါတွေကိုထည့်ပြီး စက်ရုံကိုလေ့လာပါမယ်။ မလေ့လာခင် အစည်းအဝေးထိုင်ပါမယ်။ ဘာတွေကြည့်မလဲ၊ ဘယ်လိုကြည့်မလဲ၊ checklist နဲ့ကြည့်ရမယ်။ ဒီစက်ရုံမှာ ငွေကဘယ်လောက်သုံးထားပါလဲ၊ နှစ်စဉ် ဘယ်လိုသုံးလဲ ingredients က ဘယ်လောက်ဖိုးဝယ်ပြီး၊ ဘယ်ကဝယ်ပါလဲ၊ ထုတ်တဲ့ဆေးက ဒါထုတ်ပါတယ်။ Ingredients က ဒါနဲ့မဆိုင်တဲ့ဟာဝယ်ထားလား အကုန်လုံးပါ။ ကျွန်တော်တို့က ဒီစက်ရုံကို efficiency တက်အောင် ပိုက်ဆံကျပ် (၁)သိန်းထည့်ရင် ကျပ်(၁)သိန်းနဲ့ တန်ဖိုးဖြစ်အောင် ကျပ်(၁)သိန်းမရရင်တောင် ကျပ်(၈)သောင်းရရင် ကျေနပ်ပါတယ်။ ကျပ်(၁)သိန်းထည့်ပြီး ကျပ်(၅)ထောင်လောက်ရရင်တော့ မဖြစ်နိုင်ဘူးပေါ့။ ဒါတွေအကုန် ကြည့်ရပါမယ်။ စက်ရုံတွေမှာရှိတဲ့ဝန်ထမ်းတွေကိုပါ analysis လုပ်ပေးရပါမယ်။ သူ့သက်ဆိုင်ရာ specialist ဝန်ထမ်းရှိရဲ့လား၊ ဒီစက်ရုံမှာ capacity building activity လုပ်ပေးလား/မလုပ်ပေးလား အကုန်လုံးပါ။ စက်ရုံ(၂)ရုံကို သေချာလေ့လာစေချင်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဒီစက်ရုံတင်မကပါဘူး အခုအသစ်ဆောက်မယ့် စက်ရုံကြီးကိုလည်း ပြန်ကြည့်စေချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်မေးရင် ကျွန်တော်မသိနိုင်ပါဘူး၊ ဒါကို နားလည်တဲ့အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖွဲ့ပြီး ဒီစက်ရုံမှာရှိတဲ့ပစ္စည်းတွေက ဝယ်တာဟုတ်လား/မဟုတ်ဘူးလား၊ မဝယ်သင့်တဲ့ပစ္စည်းကို ဝယ်ထားသလား။ ဒီအဖွဲ့ကြီးရဲ့ခေါင်းဆောင်များနဲ့ ကျွန်တော်တို့ဘက်ကလူတွေနဲ့လုပ်ရင် ဘာမှမအောင်မြင်စရာမရှိပါ

ဘူး။ ဒီ team မှာလည်း တစ်ခုရှိတာ team member တွေဟာ vested interest, conflict of interest မရှိရပါဘူး။ ဒီစက်ရုံကြီးကိုလေ့လာတဲ့အခါ ဒီစက်ရုံကြီးကို အပြစ်ဖော်တာမဟုတ်ပါဘူး၊ ကျွန်တော်တို့တိုင်းပြည်အတွက် ဘယ်လိုအကျိုးရှိအောင်လုပ်မလဲ ပြန် review လုပ်ပါမယ်၊ နှစ်စဉ် ဘယ်လောက်ထွက်ပါသလဲ၊ ပိုက်ဆံကျပ်(၁)သိန်းထည့်ထားရင် ကျပ် (၁)သိန်းတန်ဖိုးလောက်ထွက် ရင်လည်း မဟုတ်သေးပါဘူး။ တစ်ခုခု တစ်နေရာရာမှားနေရင် အဲဒီမှားနေတာ ကျွန်တော်တို့ပြင်ပါ မယ်၊ ဒါကို ဘာမှကြောက်စရာမလိုပါဘူး။ လူဆိုတာဘယ်သူမှ perfect မဖြစ်ဘူး၊ ရှက်စရာလည်း မလိုပါဘူး၊ သမာသမတ်ကျပြီး ရိုးသားစွာလုပ်ရင်ပြီးပါပြီ။ မမှားတဲ့လူ မရှိပါဘူး၊ အဲဒါ အဓိကပါပဲ၊ team ဖွဲ့ပြီး အဲဒါတွေလုပ်ပါမယ်။ ခုနက ကျွန်တော်ပြောတဲ့အတိုင်း traditional medicine university ကို ပြန် review လုပ်ပေးပါ။ ကိုယ့်အပြစ်ကို ပြန်ရှာတာမဟုတ်ပါဘူး၊ ဆရာတို့လုပ်တဲ့ အချိန်က အဲဒီ method က အကောင်းဆုံးပါ။ အခြေအနေအချိန်အခါ ပြောင်းနေတဲ့အခါ လိုက်လုပ်ရ မယ်။

- ကျွန်တော်ပြောတဲ့ guideline နဲ့ SOP တွေက အဲဒီတုန်းကတော့မှန်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အခြေအနေ အချိန်အခါတွေက အကုန်ပြောင်းနေပါပြီ၊ အဲဒါလိုက်ပြောင်းရပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာဖြစ်နေ တာက guideline တစ်ခါထုတ်ပြီးရင် ပြီးပြီလို့ထင်နေပါတယ်။ အဲဒီလိုမရပါဘူး၊ guideline must also change with changing situation အဲဒါတွေအကုန်လုပ်ပေးပါ။ ဆိုလိုတာက western medicine မှာ တိုးတက်သလို တိုင်းရင်းဆေးက အပြိုင်တိုးတက်အောင်လုပ်ရပါမယ်။ လူကြီးတွေ အလွန်စိတ်ဝင်စားပါတယ်။ ဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း တောနေသူလူတန်းစားက တိုင်းရင်းဆေးပါပဲ၊ အဲဒါ လေးကို လုပ်ပေးစေချင်ပါတယ်။ သုတေသနနှင့်ပတ်သက်ပြီးတော့ ကျွန်တော်တို့ အကုန်ကူညီပေးပါ မယ်၊ method တွေ training လုပ်တာတွေကို ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနဲ့ အကုန်လုပ်ပေးပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဆေးရုံတွေမှာ သုတေသနဘာလုပ်ချင်လဲဆိုတော့ တိုင်းရင်းဆေးရုံ(၅)ရုံ (၆)ရုံ ရောက်ပြီးပါပြီ တော်တော်လေးကောင်းပါတယ်၊ လုပ်ပုံလုပ်နည်းတွေက ပီပြင်သပ်ရပ်ပါတယ်၊ တိကျ ပါတယ်၊ systematic ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့က သုတေသနမလုပ်ဘဲနဲ့ကုနေတာပါ။ သုတေ သနလုပ်ဖို့ ဘယ်ဆေးပေးရင် ဘယ်လောက်ကြာမယ်၊ dose ကဘယ်လောက်ပေးရမလဲ၊ ဘာတွေ ဖြစ်ပေါ်နေလဲ စသဖြင့် ဒါတွေပါလေ့လာရပါမယ်။ သုတေသနလုပ်ဖို့ရန်ပုံငွေလည်း ကျွန်တော်ပေးပါ မယ်၊ သုတေသနလုပ်ဖို့ရန်ပုံငွေကျပ်သန်း (၁,၀၀၀)ရှိပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနကိုလည်း ပေးပါမယ်။ ဘယ်လိုတင်ရမလဲဆိုတာကို လက်မှတ်ထိုးထုတ်ထားပြီးပါပြီ၊ ဘာတွေလုပ်သင့်လဲဆို တာ ဒီအဖွဲ့က ခေါင်းစဉ်တွေ ရွေးပေးစေချင်ပါတယ်။ ဆေးရုံတွေမှာ ပိုလုပ်စေချင်ပါတယ်။

- နောက်တစ်ခုက တိုင်းရင်းဆေးမှာ စာအုပ်ထုတ်လို့ရှိရင် စာရွက်အကောင်းစားနဲ့လုပ်စေချင်ပါတယ်။ စာရွက်ကမကောင်းရင် စာအုပ်အထဲမှာပါတဲ့ဟာတွေ အလွန်ကောင်းပေမယ့်လည်း တန်ဖိုးကျပါတယ်။ Good quality printing နဲ့လုပ်ပါမယ်၊ ကြည့်လိုက်တာနဲ့ အထင်ကြီးသွားအောင် လုပ်ပါမယ်။ အရင်စာအုပ်ရဲ့စာရွက်က တော်တော်လေးကိုညှိနေပါတယ်၊ စိတ်မကောင်းပါဘူး၊ ဒါကျွန်တော့်မှာလည်း တာဝန်ရှိပါတယ်။
- တိုင်းရင်းဆေးရုံတွေကိုလည်း quick assessment လုပ်စေချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ တိုင်းရင်းဆေးရုံတွေရဲ့ performance က ဘယ်လိုရှိသလဲ၊ လူအင်အား၊ ငွေအင်အား၊ လုပ်ပုံ/လုပ်နည်း ဆေးရုံမှာ standard treatment guideline တွေ ရှိသလား/မရှိဘူးလား၊ မရှိရင် ကျွန်တော်တို့ အကုန်ရှိအောင် လုပ်ပေးပါမယ်။ လုပ်တာတော့ တော်တော်ကောင်းပါတယ်၊ ကျေနပ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့က ဘာတွေဖြစ်နေလဲဆိုတာသိအောင် stock taking လုပ်ချင်တယ်၊ စာရင်းစစ်လာစစ်တဲ့ stock taking လုပ်သလိုပါ။ တိုင်းရင်းဆေးမှာ လက်ရှိအခြေအနေ ဘယ်လိုအခြေအနေလဲ၊ သိပ်ကောင်းတာရှိမယ်၊ အလယ်အလတ်ရှိပါမယ်၊ သိပ်မကောင်းတာရှိပါမယ်၊ အဲဒါတွေကို အကုန်လုံးသိပ်ကောင်းအောင် လုပ်ပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က ဆရာတို့စဉ်းစားပေးပါ ကျွန်တော်တို့ ဝန်ထမ်းတွေပဲဖြစ်ဖြစ် တိုင်းရင်းဆေး traditional medicine practitioner တွေရဲ့ capacity building ကို ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ ဒါတွေက တိုင်းရင်းဆေးမှာလည်း အများကြီးတိုးတက်နေတာဖြစ်တဲ့အတွက် အိန္ဒိယနဲ့တရုတ်ကို သွားလေ့လာဖို့လိုပါမယ်၊ ဒါတွေကို ဆရာတို့ကသိပါတယ်။ တရုတ်ကိုသွားမယ်ဆိုရင် ဘယ် institution က ကောင်းလဲ၊ အိန္ဒိယသွားမယ်ဆိုရင် ဘယ် institution က ကောင်းတယ်ဆိုတာကို စဉ်းစားပေးစေချင်ပါတယ်။
- တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်က လူအင်အား၊ ဦးနှောက်အင်အားကို ပိုသုံးစေချင်ပါတယ်။ သူတို့ဟာ အများကြီးတတ်ပါတယ်၊ သူတို့ကို ဘယ်လိုသုံးမလဲ၊ တိုင်းရင်းဆေးမှာ နောက်ပိုင်းခန့်လို့ရှိရင်လည်း တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှာ Bachelor of traditional medicine ရတဲ့လူတွေ ခန့်ပါမယ်။
- နောက်ဆုံးတစ်ခုကတော့ ကျင့်ဝတ်ပါ၊ ကျင့်ဝတ်ဆိုတာ တကယ့်တကယ်က ဆေးထုတ်တဲ့လူတွေနဲ့ ပိုဆိုင်ပါတယ်။ ဆေးထုတ်တဲ့အချိန်မှာ ကျွန်တော်ပြောတဲ့ နိုင်ငံခြားဆေးတွေရောတာတို့ အကုန်လုံးပေါ့၊ ဒါတွေက ဒီမှာအသေးစိတ်မပြောပါဘူး၊ တိုင်းရင်းဆေးမှာလည်း ကျင့်ဝတ်တွေရှိမယ်ထင်ပါတယ်။ အဲဒီကျင့်ဝတ်တွေကို ဘယ်လို propagate လုပ်မလဲ လူတွေသိအောင်ပါ ဆေးထုတ်တဲ့

ကုမ္ပဏီကို ဘယ်လိုပေးမလဲ၊ အဲဒါတွေလုပ်စေချင်ပါတယ်။ တချို့ဆေးထုတ်တဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကမသိဘဲ နဲ့ လုပ်မိသွားတာတွေရှိပါတယ်။ သိသိကြီးနဲ့ လုပ်တာတော့မကောင်းပါဘူး၊ သိသိနဲ့လုပ်ရင်တော့ ကျင့်ဝတ်နဲ့မညီပါဘူး။

- ကျွန်တော်အနေနဲ့က ဒီလောက်ပဲပြောချင်ပါတယ်။ နောက်ဆုံးအနေနဲ့တော့ ဆရာတို့အားလုံး စိတ်ပါဝင်စားစွာ လာရောက်ပေးတဲ့အတွက် ကျွန်တော့်အနေနဲ့ appreciate လုပ်တဲ့အပြင် ကျွန်တော်တော်တော်လည်းအားကိုးပါတယ်။ ဒါကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ကျွန်တော်တို့ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ဆရာတို့ရဲ့စိတ်ဝင်စားမှုက အဆင့်တော်တော်မြင့်တဲ့အခြေအနေမှာရောက်နေပါတယ်။ ဆရာတို့လာတယ်ဆိုတာလည်း တိုင်းရင်းဆေးလောကကို တိုးတက်စေချင်လို့လာတယ်ဆိုတာ ရှင်းနေပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးလောကကို မတိုးတက်စေချင်ဘူးဆိုရင် sense of ownership မရှိဘူးဆိုရင် ဆရာတို့ ဖိတ်လည်းမလာပါဘူး၊ လာချင်မှလာမှာပါ။ ဆရာကြီးတို့လည်း အသက်တော်တော်လေးကြီးပြီး ကျန်းမာနေတာက တိုင်းရင်းဆေးစားလို့ထင်ပါတယ်လို့ပြောကြားရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါတယ်။

အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူများစာရင်း -

- မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းဆေးဆရာအသင်း
- မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းဆေးကောင်စီ
- အငြိမ်းစားညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကြီးများ
- ဒုတိယကြားရေးမှူးချုပ်များ
- တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှ အငြိမ်းစားပါမောက္ခများ

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)